

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
  - hehtaariperusteinen varausmaksu
  - varausajan lyhentäminen
  - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
  - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Lakimuutoksen tavoitteita paremman osallistamisen ja kuulemisen osalta sekä maanomistajien kuulemisen lisäämistä voidaan pitää hyvinä. Kaivostoiminnan aiheuttamat varausalueet ovat toisinaan maantieteellisesti hyvinkin laajoja ja kestoaltaan pitkiä. Niiden rajaaminen niin ajallisesti kuin maantieteellisesti varausmaksun kautta on kannatettavaa, mutta nyt esitettyä maksua, yksi euro per hehtaari, voidaan pitää suhteellisen pienenä, jolloin sillä ei välttämättä saavuteta odotettuja hyötyjä.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Kaivoslain suhdetta muuhun lainsäädäntöön ei ole yksiselitteisen selkeästi kirjattu. Myös mm. luonnonsuojelulaki on ollut viime syksynä lausuntona, eikä asiakirjoista selviä, onko nyt lausun-noilla olevassa kaivoslaissa huomioitu uuden luonnonsuojelulain kirjaukset. Kaivoslaissa olisi kuitenkin hyvä huomioida nykyistä selkeämmin ja konkreettisemmin ne toimenpiteet, jotka tulee huomioida luonnonsuojelulain ja ympäristönsuojelulain kautta. Myös kaivoslain velvoitteet maan-käyttö- ja rakennuslakiin ovat epäselvät, esimerkiksi sen osalta tuleeko kaivoslain nyt esitetyistä velvoitteista muutostarpeita maankäyttö- ja rakennuslakiin. Maankäyttö- ja rakennuslaissa on erikseen omissa luvuissaan tuotu esille se, että kunnat voivat veloittaa kaavan laatimiskustannukset tuulivoiman ja

rantakaavoituksen osalta toimijalta (MRL luku 10). Nyt jää epäselväksi se, että aiheuttaako kuntakaavan edellyttäminen kaivostoiminnalta lisäkustannuksia ja työmäärää kunnille.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehtojilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kuntakaavan edellyttäminen kaivostoiminnan osalta aiheuttaa sen, että kunnan päätöksenteko päättää kaivostoiminnan mahdollisuuksista alueellaan, lisäksi kaavoitusprosessi lisää vähäisessä määrin osallistamista kaivostoiminnan kehittämiseen, kun huomioidaan muiden prosessien jo edellyttämä osallistaminen. Kaivostoiminnan lupaprosessissa ympäristövaikutukset tullaan kuitenkin pääosin ratkaisemaan luonnonsuojelulain tai ympäristönsuojelulain säädösten perusteella. Näistä näkökulmista katsottuna, kuntakaavoituksen edellyttäminen on osittain perusteltua. Kuntakaavoituksen edellyttämisen haasteena on kuitenkin se, että usein hankekohtaisten asema- tai yleiskaavojen laatiminen ei välttämättä laajuudeltaan ole sellainen, joka aidosti käsittelisi koko hankkeen vaikutusalueen. Esimerkiksi kaivoksen vesistövaikutusten näkökulmasta tulisi yleiskaavan olla laajuudeltaan hyvinkin suuri, ei pelkästään kaivostoiminnan fyysinen aluerajaus. Tällaisessa yleiskaavassa ei voida käsitellä vain kaivostoimintaa vaan yleiskaavassa tulee ratkaista myös muut maankäytön kysymykset.

Kaivostoiminnan osalta suurin osa alueista on sellaisia, joita ei kunnissa ole kaavoitettu ollenkaan, ja ainoastaan maakuntakaava on niiden alueella voimassa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa yleis- tai asemakaavaprosessissa tulee selvitykset laatia kattavasti koko kaava-alueen osalta, mikä lisää niin työmäärää, kustannuksia kuin ajallistakin kestoa.

Myös kaivostoiminnan erilaisuus aiheuttaa haastetta kuntakaavan laadinnan velvoittavuutta tarkasteltaessa. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa on useita kaivoslupia, joiden perusteella alueelta hyödynnetään rakennusteollisuuden käyttöön aineksia. Käytännössä nämä kohteet vertautuvat enemmän kalliokiviaineksen käyttöön, joita luvitetaan maa-ainelain kautta, kuin perinteiseen laaja-alaiseen kaivostoimintaan. Kaavoituksen edellyttämisen osalta tulisi kaivoslain osalta pohtia, voiko kaavoituksen velvoittavuutta rajata esimerkiksi hyödynnettävien aineiden laadun, toiminnan pinta-alan tai ympäristöhaittojen näkökulmasta. Esimerkiksi sellaisten kaivosten kaavoittamista voidaan pitää verrattain turhana, joista materiaalia louhitaan irti kallioperästä ja kuljetetaan muualle prosessoitavaksi. Näillä alueilla ympäristöön kohdistuvat pinta- ja pohjavesi-, melu- ja pölyvaikutukset arvioidaan kuitenkin ympäristöluvan puitteissa. Varsinais-Suomessa tällaisten alueiden kaavoittaminen voisi huonoimmillaan aiheuttaa niin sanotun ”postimerkkikaavan”, joko asema- tai yleiskaavan, laatimisen noin neljän hehtaarin alueelta.

Maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen velvoittamisen osalta tulisi siis pohtia, tuleeko kaikkien kaivoslupien myöntämisen edellytyksenä olla kuntatasolla laadittu kaava. Myös maakuntakaavan

roolia ja vaikutusta tulee pohtia tarkemmin, sillä maakuntakaava käsittelee kokonaisuutena maakunnan kaikki erilliset maankäytön toiminnat, kuten alueiden pääasiallisen käytön, kuin myös liikenne- ja energiayhteyksien kokonaisuuden. Mikäli kuntakaavoitusta kuitenkin edellytetään, tulisi lain siirtymäsääntöä vielä miettiä siten, miten maakuntakaavoituksessa jo osoitettujen kaivosalueiden osalta menetellään, sillä niiden vaikutus laajempaan maankäyttöön on jo ratkaistu kaavoitusprosessissa. Eli onko maakuntakaavoissa osoitettujen alueiden osalta perusteltua edellyttää myös kuntatasolla asema- tai yleiskaavaa. Maankäyttö- ja rakennuslain osalta tulee joka tapauksessa varmistaa se, että kunta pystyy perimään kaavan laatimisesta aiheutuvat kulut toiminnan harjoittajalta eikä kunnalle aiheudu kaavavelvoitteen toteuttamisesta ylimääräisiä kuluja.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

-

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

-

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Teknisenä huomiona halutaan tuoda vielä esille se, että kyseisellä lakiluonnoksella on merkittäviä vaikutuksia myös kunnan toimintaan. Tämän vuoksi, olisi kuntien kuulemista lakiluonnoksen sisällöstä voitu pitää perusteltuna

Karttunen Marja
Varsinais-Suomen liitto